Электронны сшытак
па падрыхтоўцы да алімпіяды
па беларускай літаратуры
5 клас
Частка 2
Тэма “За смугою стагоддзяў””

Прозвішча________________________________

Імя _______________________________________

Заўвага. Дадзены электронны дапаможнік рэкамендуецца выкарыстоўваць толькі ў электронным выглядзе, так як у папяровым варыянце немагчыма выканаць інтэрактыўныя заданні.

2019\2020 навучальны ггод

ДУА “Пагародзенская сярэдняя школа”

ТЭМА. Вусная народная творчасць

ЦЫТАТА ДНЯ

Беларуская народная творчасць... гэта мора, якое хавае ў сабе незлічоныя скарбы. Толькі трэба ўмець гэтыя скарбы дастаць.
Максім Гарэцкі

ТЭАРЫТЫЧНЫ БЛОК

1. **Асноўныя тэрміны : фальклор, казка, прымаўка, прыказка, загадка, легенды, паданні, прыкметы і павер'і.Паўтарыць матэрыял можна, азнаёміўшыся з [прэзентацыяй "Вусная народная творчасць"].**
2. **Запоўніце інтэлект-карту звесткамі, якіх у ёй не хапае**

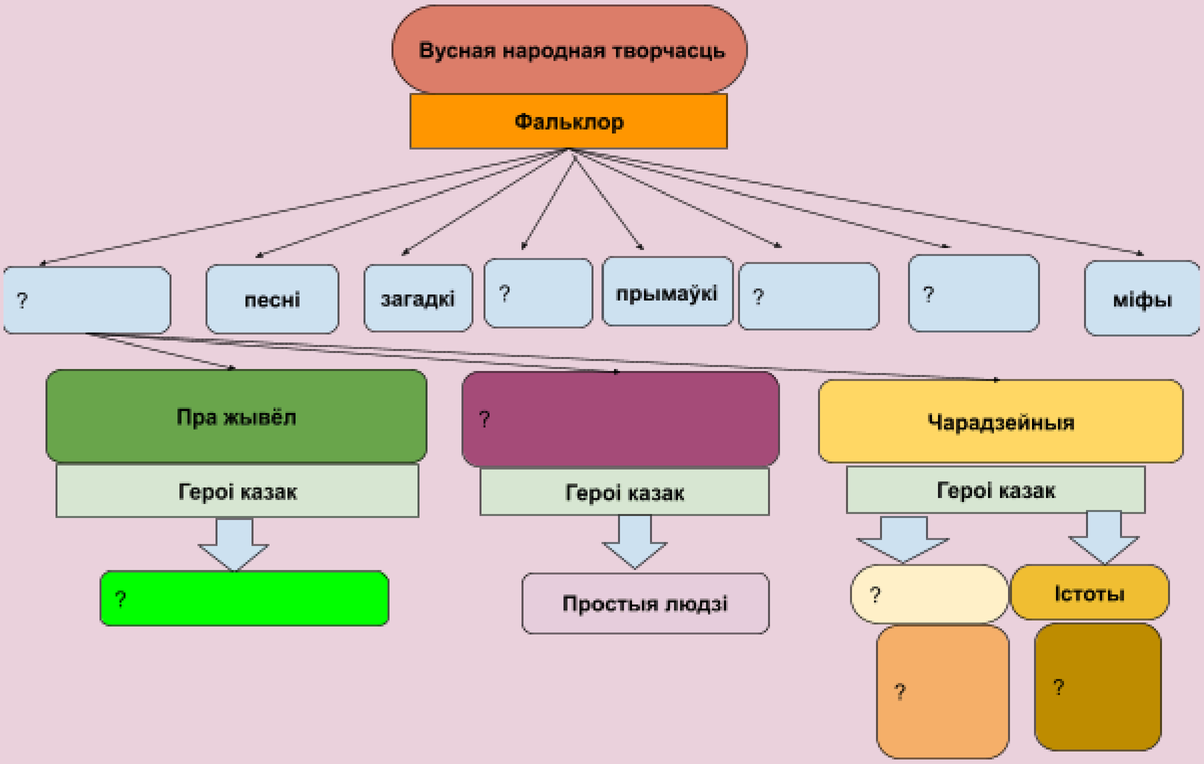

3. **Выканайце інтэрактыўнае [практыкаванне “Народныя казкі і легенды”]**
4. **Праверце сябе , выканаўшы [тэст “Вусная народная творчасць”]**

Балы за тэст_______________

Разам з сябрамі можна адказаць на пытанні вiктарыны “Казка- у жыцці падказка” (каб было цікавей гуляць, трэба скачаць гульню на камп’ютар)

Практычны блок

1. **Вызначце і падкрэсліце чацвёртае лішняе ў кожным радзе. Абгрунтуйце свой выбар.**

а) Сцяпан, Піліп, Іван, Андрэйка.

Абгрунтаванне:____________________

б) Зачын, трохразовыя паўторы дзеяння, канцоўка, вобразнае апісанне ўтоенага прадмета.

Абгрунтаванне:___________________________

	Цытата	Назва твора (калі ёсць)	Жанр
1	«..Сядзелі на зялёнай мураве дзяўчаты і хлопцы. Адзін з іх, прыгожы чарнявы юнак, падышоў да пана».		
2	«Калі яны пастарэлі, гаспадары павыганялі іх з двароў. Неяк раз уночы сышліся ў лесе гэтыя бяздомныя».		
3	Трэба нахіліцца, каб з ручая напіцца.		
4	«Стаіўся ён, углядаецца. Аж бачыць — ляціць да яблыні вялікі залаты птах. Падляцеў блізка і		

	хацеў яблык схапіць, а... злаўчыўся ды цап яго за доўгі хвост!»		
5	«Два дні, забіўшыся ў кут, моўчкі трывала, а на трэці, калі зусім прагаладалася, завыла на ўвесь лес».		
6	Зімой грэе,вясной тлее,улетку памірае,увосень ажывае.		
7	«Залацістыя валасы тугой касою абкручвалі галаву. Голас у яе быў высокі і гучны».		
8	Калі год сухі, купляй пчолку, калі мокры-кароўку.		
9	«Акрыяла тая, расце як на дражджах»		
10	Смачны бабе арэх, ды зубоў бог не даў.		
11	«Перапалоханыя да смерці... (а гэта яны жылі ў хаціне) выс каквалі праз вокны і дзверы і беглі куды вочы глядзяць».		

3. **Вызначце тэму кожнай групы народных выслоўяў.**

а) Дарагая тая хатка,дзе мяне радзіла матка.
Дзе маці нарадзіла, там і радзіма.
Мілы тоц куток,дзе рэзаны пупок.

Тэма____________

б) Чужына не грэе.
Чужая старана тугою арана., слёзкамі засявана.
Чужына не родная матка: хлеба не дасць.

Тэма________________

в) Хто людзям не верыць,той і сабе веры не дасць.
Хто ў бядзе не быў, той сапраўдных прыяцелей не знае.
Шануй людзей,то і яны табе паспагадаюць.

Тэма_________________

4. Падбярыце да літаратурнага твора найбольш прыдатныя выслоўі з правага слупка (выдзеліце іх колерам):

Моцна хлопчык занудзіўся Па сям'і,па маме, Як бы свет тут зачыніўся Ў гэтай нудней яме. Усё тут дзіка, нецікава, Бы ў яловым лесе, Кожны вугал неласкава Глянуў на Алеся. Усё не так,як там,дома: Лавы,печ старая, Кожна рэч тут незнаёма І яму чужая… Я.Колас «,Першы заработак»	1. *Ой,дзеці, дзеці,куды вас падзеці?* *2. Не чапай ліха, няхай сядзіць ціха.* *3. Ад рук адбіўся.* *4. Разумным дзіця не родзіцца.* *5. Людзі навучаць,як жыць на свеце.* *6. Чужая старана—цёмны лес.* *7. У сваім краі,як у раі.* *8. Якое дрэва, такі клін,які бацька,такі сын.* *9. Кожнаму свой куток мілы.*

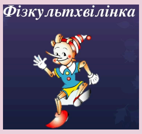

Хвіліна адпачынку. Прапануем заглянуць ў кінаклуб і паглядзець анімацыйны [фільм "Беларускія прымаўкі"]

5. Дадзена першая частка прыказак. Падбярыце з прапанаваных правільную другую частку.

1) Хто чужога не шкадуе, …

2) Кінь перад сабою, …

3) У людзей пытай, …

4) Як гукнеш, …

… так і адзавецца,
… ды свой розум май,
… знойдзеш за сабою,
… той свайго не мае.

6. . ***Пазнайце, пра якія творы ідзе гаворка.***

1. Часта яны пачынаюцца традыцыйнымі рыфмаванымі зачынамі і маюць канцоўку. Сярод іх умоўна вылучаюць тры віды. Узніклі яны ў

глыбокай старажытнасці. Вылучаюцца шырокім выкарыстаннем вымыслу. ………………………………..

2. У гэтых творах распавядаецца пра мінулае і сучаснае: стварэнне сусвету і зямлі, паходжанне людзей, жывёл, птушак, рэчак і азёр, паходжанне імёнаў і прозвішчаў. Пра жыццёвыя з’явы і рэальных герояў звычайна расказвае сведка ці сам удзельнік падзей. Адзнакай гэтых твораў з’яўляецца наяўнасць у іх элементаў фантастыкі: неверагодныя здарэнні, незвычайныя героі, дзівосныя прыгоды……….

3. Гэтыя творы – выдатныя ўзоры вобразных і трапных характарыстык прыродных з’яў, прадметаў і рэчаў. Яны ствараюцца на аснове параўнання, супастаўлення ў нечым падобных з’яў і прадметаў. Па форме некаторыя з іх падобныя да кароценькіх вершыкаў……………..

4. Мудрыя продкі пакінулі нам гэтыя творы ў выглядзе лаканічных, вобразных, сакавітых выслоўяў. Часцей за ўсё яны складаюцца з дзвюх частак – паведамлення і вываду. У іх акрэслены тыя маральныя законы і правілы, якімі чалавеку неабходна кіравацца заўжды: у будні і ў святы, на працы і ў час адпачынку, у гасцях і ва ўласнай хаце. Звычайна яны маюць пераносны сэнс…………………………………

7. **Як правільна перакласці прыказку з рускай на беларускую мову “адзін с сошкой, а семеро с ложкой”?**

а) не перакладаецца;

б) якое карэнне, такое і насенне;

в) сямёра аднаго не чакаюць;

г) адзін горбіцца, а сто корміцца;

д) на языку мядок, а на сэрцы лядок.

8. **Як у народзе кажуць, калі просяць зрабіць паслугу па дабрыні, а не па абавязку? Выберыце правільны варыянт.(выдзеліце колерам)**

А) не ў службу, а ў дружбу. Б) не столькі работы, сколькі клапоты В) не ты першы, не ты апошні Г) ні села, ні пала, захацела баба сала Д) завіхайся, але не спяшайся

9. **Як называюць мурашак у загадцы** *семсот… змуравалі царкву без вуглоў*?

маляроў, мастакоў, муляроў, плотнікаў, будаўнікоў

10. **Дадзена першая частка прыказак:**

1) Кінь перад сабою,…

2) У людзей пытай,…

3) Як гукнеш,…

Падбярыце з дадзеных правільную другую частку:

так і адзавецца, знойдзеш за сабою, ды свой розум май

11. **Запішыце тэкст па-беларуску. Звяртайцеся да *слоўніка***

Словари необходимы человеку. Они такие же учителя, как и книги, театры, журналы…Трудно представить себе человека, который знал бы свой язык в такой мере, что ему вовсе уже не нужна помощь словаря.

Словарь родного языка – это одна из самых необходимых книг для каждого образованного человека.

…………………………………………………………………………………...

РЭФЛЕКСІЯ.

Мне было лягчэй выканаць	
Узнікла праблема	
Мне было цікава	
Цяжка было выканаць	